

Öğrenci: Jennifer Yum

İşçi Tarihi: EP Thompson

Geçen haftaki Annales Okulu tartışmasından yola çıkarak Thompson'da devam eden uzun vade (*long-duree*) temasını fark ettim. Thompson'un analizini sonunda İşçi sınıfının oluşumunun ne kadar karmaşık ve katmanlı olduğunu ıspatlayacak bir şekilde bir takım süreçlere ayırmak istiyorum.

1) Bir süreç olarak endüstrileşme: Thompson endüstrileşme sürecinin “geleneksel yaşam modellerinin yıpranmasını” da içermek zorunda olduğunu söylüyor (445). Bu yıpranma kavramı özellikle de çocuk işçiler tartışmasında meydana çıkıyor. İngiltere için çocuk işçi kavramı çok yabancı olmasa da bu ne koşulda olursa olsun bu dönemde çocukların sömürülmesini doğru kılmaz. (Bunu bir komplo olarak adlandırıyor—334). Bu yeni emek türünün nesi doğru değildi: acaba yoğunluğu mu? Eskiden çocuklar çalıştıklarında anne-baba veya ustalarının sözünü yerine getirmek zorundalarken fabrikalarda yepyeni bir bağlamda “makinelere hükmettiği bir çevre”nin içine atılıyorlardı (335). Başka bir deyişle işçilik kişisel (insani) yüzünü kaybediyordu. Bu örnek ile empirik tarihçiler Thompson tarafından başarılı bir şekilde eleştiriliyor. Thompson tek taraflı kantitatif değerlendirmelere karşı. Sadece empirik verilere dayalı (mesela kişi başına düşen gelir) çalışmaların eksik olduklarını çünkü aynı önemi taşıyan sosyal, kültürel ve politik boyutlarının tartışılmadığını eleri sürerek tarih yazımında kilit bir noktaya işaret ediyor. Dahası bu eleştiri özellikle de “Endüstri devriminin değişen üretim ilişkileri ve iş koşullarının ham madde üzerinden çok özgür İngilizler üzerine dayatıldığı” İngiltere için geçerlidir. Benim en çok ilgimi çekense genelde çalışanları bireysel kimliklerinden sıyrarak ve işçiyi sadece ana üretim araçlarını – makineleri – çalıştıran bir varlığa indirgeyen bir dönemde Thompson'un insan unsurunu katması oldu. Endüstrileşme süreci başarılı bir psikolojik ve sosyal analiz eşliğinde işçilerin görüş açısından sunuluyor.

2) Bir süreç olarak bilinç: İngiliz işçi sınıfı kitlesi bir gecede işçi sınıfına dönüşmedi. Thompson'ın sınıf bilinci üzerine değindiği en güçlü noktalar büyük kavramsal değişikliklerin altını çizmek için kullandığı küçük ifade farklılıklarıdır. Mesela ‘özgürlük ve özgür-olmayan’ (199) ve ‘yaşam tarzı ve hayat standardı’ gibi tartışmalar bakınız (211). Birinci örnekte Thompson daha az kişisel iş ilişkilerinin işçilere kendi boş vakitlerini kendileri düzenleme özgürlüğünü sağladığını söylüyor. Ancak, özgürlüklerini kullanma fırsatını yakaladıktan sonra işçiler – ya işveren ya da devletten kaynaklanan – sonsuz

kısıtlamalarla karşılaştılar. Bütün bunlardan ben sınıf bilincinin ancak iyimserliğin hayal kırıklıklarıyla karşılaştığı çeşitli döngülerden geçerek oluştuğu düşüncesini çıkarsadım.

Aynı zamanda Thompson işçilerin ancak 'geçim için şart' olan şeyler meselesi çözüldüğünde 'adalet', 'bağımsızlık', güvence ve aile ekonomisi gibi değerleri sorgulamaya başladıklarını ileri sürüyor (202). Gerçekten de sadece miktar ve istatistiklerden oluşan 'hayat standardı' yükselmiş olabilir. Ama yaşam tarzını araştırmak İngiltere'deki sınıf bilincinin nasıl oluştuğunu anlamada çok daha yararlı. Her ne kadar edebi kaynakların çok da güvenilir olmadığını söylese de Thompson bunların büyük resmi anlamada yararlı olduğunu söylüyor: 1790'dan 1830'a kadar İngiliz işçileri hayat standardında bir düşüş yaşadılar. Thompson'un 'yeni sınıf bilinci'nin' oluşması için kilit unsur olarak gördüğü düşmanlık tohumlarının ancak yakınmaların sonunda yepyeni bir sistemin gerekli olduğunun vurgulanmasıyla ortaya çıktığını söylüyor. Kendilerini bir sınıf olarak adlandırmadan önce kapitalizmin bir sistem olduğunu anlamaları gerekiyordu (806-807). Ve İngiliz işçi sınıfı bilincinin oluşmasını sadece ekonomik koşullara bağlamak sadece yetersiz değil aynı zamanda anlamsızdır.

3) İnsanlık tarihinin bir süreci olarak Endüstri Devrimi: Kitap süresince Thompson tarihin bir disiplin olarak nasıl olması gerektiğiyle ilgili kişisel yorumlarda yada temenilerde bulunuyor. Ona göre tarihçiler kendilerini değer yargılarından tamamen soyutlayamaz ya da soyutlamaları gerekiyor. Onlar tarihe edinilmiş bilgi ve tecrübenin verdiği avantaj ile bakıp bugüne nasıl geldiğimizi anlatmalılar. 'İnsan memnuniyeti ve sosyal değişim yönelimleri sorunları' tarihçilerin cevaplandırması gereken sorulardır (444). Kendi dönemimizin bir nihai ürün olduğu zihniyetiyle endüstri devrimine bakmak oldukça ilginçti. Sonra kendime bu yaşayan tarihin bir parçası olarak tarihsel analize belli ölçüde görüş katmaktan kaçınamayacak mıyız diye sordum.

Bence Thompson daha okunabilirdi, anlatısı *The Mediterranean*'dan daha canlıydı. En başlıca nedeni ise Thompson'un akademik çalışmasına kendi eleştirilerini sokuşturmaya çalışmayıştıydı. Açıkça Marksist paradigmaya bağlı kalıyor. Çocuk işçilerinin tarihimizdeki en utanılacak şey olmadığı yorumu veya işçi sınıfını kahramanlaştırması analizlerinden birşey kaybettirmiyor, tam tersine işçi tarihi üzerine yazılmış klasik esere bir yoğunluk katıyor.